

Burgemeester en Wethouders

Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht

Telefoon 030 – 286 10 00 **Fax** 030 – 286 12 24

www.utrecht.nl

De gemeenteraad

Behandeld door Manon den Blanken
Doorkiesnummer 030 – 286 49 98
E-mail m.den.blanken@utrecht.nl
Bijlage(n) 1
Uw kenmerk
Uw brief van

Datum 8 januari 2013
Ons kenmerk 13.001081
Onderwerp Gevolgen vrijgeven
zondagsopenstelling
Verzonden
Bij antwoord datum, kenmerk en onderwerp vermelden

Geachte leden van de raad,

Bijgevoegd treft u de notitie "Gevolgen voor het vrijgeven zondagsopenstelling". Hiermee geven we gevolg aan de adviesvraag vanuit uw raad, zoals verwoord in amendement 42 van 13 september 2012.

De initiatiefnemers hebben op 3 juli 2012 bij het indienen van hun burgerinitiatief tevens een ontwerpbesluit toegevoegd. Dit ontwerpbesluit hebben wij getoetst en op basis van deze toets, concluderen wij dat het omnummeren van de artikelen van dit ontwerpbesluit correct is gedaan. Waarbij wij opmerken dat als u artikel 9 schrapt, zoals de initiatiefnemers voorstellen, u dan ook de mogelijkheid wegneemt om goederen te verkopen buiten de reguliere openingstijden bij zogenaamde 'bijzondere gelegenheden van tijdelijke aard' zoals een braderie, een evenement, een straatverkoop, een kermis en dergelijke. U kunt het huidige artikel 9 ook gewoon handhaven.

De initiatiefnemers hebben eveneens een "toelichting op het voorstel tot wijziging van de Winkeltijdenverordening 2012" aangeboden. Deze toelichting bevat naar ons oordeel die elementen die er in behoren te worden opgenomen. De stijlkeuze is uiteraard aan de initiatiefnemers. Of de verordening bij een rechtelijke toetsing op alle onderdelen in stand zal worden gelaten is, ook in dit geval, niet met zekerheid aan te geven. Wel adviseren wij u om de hierbij aangeboden notitie "Gevolgen voor het vrijgeven zondagsopenstelling" tot onderdeel van de toelichting op de verordening te bestempelen als u instemt met het voorstel van de initiatiefnemers.

Wij zien de geplande raadsinformatieavond van 22 januari, de commissiebehandeling van 29 januari en de daaropvolgende raadsbehandeling met belangstelling tegemoet.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

De secretaris,

De burgemeester,

Gevolgen vrijgeven zondagsopenstelling

inventarisatie van beschikbaar onderzoek en andere relevante informatie

Inleiding.....	2
De wet.....	2
Economische effecten	4
– Werkgelegenheid	4
– Omzet detailhandel.....	5
Consumenten	6
Bewoners.....	6
Ondernemers.....	6
Winkelpersoneel	6
Onderzoek zondagopenstelling levensmiddelenwinkels....	7
Zondagsrust, Leefbaarheid, veiligheid en openbare orde ..	8
Bijlage 1. Onderbouwing motivatie toepassen toeristisch regime.....	10

Inleiding

Op 3 juli 2012 is het burgerinitiatief "Utrecht wil elke zondag open" aangeboden aan de gemeenteraad. Het betreft een voorstel tot wijziging van de winkeltijdenverordening Utrecht. De wijziging houdt in dat het "toeristisch regime" uit de winkeltijdenwet, dat in Utrecht momenteel geldt voor alleen de levensmiddelenbranche, wordt uitgebreid naar alle branches in de gehele gemeente.

In de raadsvergadering van 13 september jl. is een procedurebesluit genomen en is tevens een amendement aangenomen. Besloten is dat:

- Het ingediende burgerinitiatief voldoet aan de criteria van de Verordening Burgerinitiatief 2011 en daarmee ontvankelijk is;
- Het burgerinitiatief ter advies wordt voorgedragen aan het college en daarbij het college te vragen in te gaan op het draagvlak voor en de (economische) effecten van een verruiming van de zondagopenstelling en daarbij in ieder geval aandacht te besteden aan: draagvlak bij bewoners en winkeliers (met weinig of geen personeel) en hun medewerkers, de zondagsrust, leefbaarheid, veiligheid en openbare orde.
- Dit advies uiterlijk 1 januari 2013 aan de raad voor te leggen.

In deze notitie gaan we in op de effecten die de algehele zondagsopenstelling mogelijk zal hebben

De wet

Artikel 2 van de Winkeltijdenwet (hierna: Wtw) stelt dat openstelling van winkels op zon- en feestdagen in beginsel verboden is. Artikel 3, 4 en 5 regelen het vrijstellingsregime voor de zondag, de doordeweekse avond en voor de in de wet genoemde feestdagen in de Winkeltijdenwet en biedt de gemeenteraad een aantal mogelijkheden om winkeliers vrijstelling te verlenen van het verbod in artikel 2.

In artikel 3 lid 3 Wtw staat dat de gemeenteraad bij verordening vrijstelling kan verlenen (of aan burgemeester en wethouders de bevoegdheid kan verlenen) om in de gevallen, in de winkeltijdenverordening aan te wijzen, en met inachtneming van de daarin gestelde regels op een daartoe strekkende aanvraag, ontheffing van die verboden te verlenen ten behoeve van:

- op de betrokken gemeente of een deel daarvan gericht toerisme met een substantiële omvang, mits de aantrekkingskracht voor dat toerisme geheel of nagenoeg geheel is gelegen buiten de verkoopactiviteiten die door de vrijstelling of de bevoegdheid om ontheffing te verlenen mogelijk worden gemaakt (art. 3 lid 3 sub a Wtw);

De wet stelt verder dat de gemeenteraad bij een besluit tot vrijstelling ieder geval rekening houdt met de volgende belangen:

- a. werkgelegenheid en economische bedrijvigheid in de gemeente, waaronder mede wordt begrepen het belang van winkeliers met weinig of geen personeel en van winkelpersoneel;
- b. de zondagsrust in de gemeente;
- c. de leefbaarheid, de veiligheid en de openbare orde in de gemeente.

Bovengenoemde belangen zijn niet limitatief. Afhankelijk van de lokale situatie binnen een gemeente kunnen meerdere belangen worden meegewogen. Deze belangen kunnen verschillen in zwaarte, welke inzichtelijk moet worden gemaakt in de toelichting behorende bij de Winkeltijdenverordening.

Dat Utrecht voldoende substantieel en autonoom toerisme kent om het toepassen van het toeristisch regime te rechtvaardigen leest u terug in bijlage 1. Dit wordt ook erkend door het college van beroep en bedrijfsleven¹.

¹ CBb 28 november 2012, AWB 12/841

Uitspraak college van Beroep voor het bedrijfsleven

Op 7 november 2012 is het beroep van CMS Derks Star Busmann, namens HEMA BV, De Bijenkorf B.V., V&D B.V., Media Markt B.V. en Saturn Leidsche Rijn B.V. mondeling door het college van beroep behandeld. Tijdens de zitting zijn door zowel CMS als door de gemeenteraad diverse voor- en tegenargumenten aangevoerd t.a.v. de (on)mogelijkheid om binnen de gemeente Utrecht de zondagsopenstelling ogv toerisme alleen voor de levensmiddelenbranchering toe te passen.

Het college van beroep heeft in haar uitspraak het volgende geconcludeerd.

1. Er is in de gemeente Utrecht sprake van autonoom en substantieel toerisme (r.o. 2.5.1).
2. De Winkeltijdenwet biedt wel degelijk de mogelijkheid om onderscheid te maken naar branche, hetgeen blijkt uit artikel 3 lid 5 Winkeltijdenwet, de aangehaalde passage uit de Memorie van Toelichting en het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet 1996. (r.o. 2.5.2)
3. De raad heeft een voldoende onderbouwing (motivering) gegeven voor de keuze om de toeristische vrijstelling alleen te verlenen voor winkels in het levensmiddelenbedrijf (r.o. 2.5.3). Daarbij mag ook worden meegewogen dat een verdergaande vrijstelling naar verwachting een zelfstandige stroom van bezoekers van buiten de stad zal genereren.
4. De verordening wordt niet strijdig geacht met het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU) (r.o. 2.5.4). De gemeente is binnen de kaders van de wet gebleven en van discriminatie op grond van nationaliteit of een verkapte vorm daarvan is geen sprake, zodat de bepaling van artikel 10 van de verordening kan worden aangemerkt als een verkoopmodaliteit in de zin van het arrest Keck en Mithouard.

Derhalve heeft het college het beroep ongegrond verklaard en blijft de Winkeltijdenverordening 2012 van kracht.

Initiatief wetsvoorstel wijziging winkeltijdenwet.

Op 24 oktober 2012 heeft de Tweede Kamer zich gebogen over een initiatief wetsvoorstel van de leden Van der Ham en Van Gent van GroenLinks en D66 om de Winkeltijdenwet op een aantal punten aan te passen.

Dit wetsvoorstel beoogt de toerismebepaling in artikel 3 lid 3 sub a uit de Winkeltijdenwet te schrappen en gemeenten voortaan de vrijheid te geven over het wel of niet toestaan van koopzondagen. Op gemeentelijke schaal kunnen belangen en behoeften van zowel consumenten als van de middenstand goed worden afgewogen. De bestaande artikelen die het vrijstellingsregime voor de zondag en voor de in de wet genoemde feestdagen in de Winkeltijdenwet regelen (artikelen 3, 4 en 5) komen te vervallen.

Op dinsdag 30 oktober 2012 is het wetsvoorstel door de tweede kamer aangenomen en ingediend bij de eerste kamer voor schriftelijke behandeling.

Na behandeling en bij goedkeuring in de eerste kamer treedt het wetsvoorstel in werking op een bij koninklijk besluit nader te bepalen tijdstip. Dit zal naar alle waarschijnlijkheid pas in medio 2013 plaatsvinden. De oude Winkeltijdenwet blijft tot die tijd van kracht

Economische effecten

– Werkgelegenheid

Volgens de laatste gegevens zijn er momenteel in Utrecht 14.506 voltijdbanen in de detailhandel (Par 2011)². Het aantal mensen dat in een winkel werkt ligt hoger, gezien het grote aantal mensen dat in deeltijd werkt. Met het uitbreiden van het aantal koopzondagen van 20 naar 52 stijgt het aantal uren dat winkels geopend mogen zijn met 288 uur per jaar per winkel (er van uitgaande dat de winkels, evenals de huidige bepalingen die gelden voor de supermarkten, van 10 tot 19 geopend mogen zijn op zondag). Dit komt overeen met een uitbreiding van een kleine 5 procent van het aantal uren dat een winkel geopend mag zijn. Hoeveel hiervan uiteindelijk gebruik gemaakt wordt, hangt af van de winkeliers. Ook nu is vrijwel geen winkel dagelijks van 6.00 tot 22.00 uur geopend; de meeste zijn geopend van 9.00 tot 18.00 uur.

Veel van de extra werkgelegenheid zal, zeker in eerste instantie, worden ingevuld door bestaand personeel dat extra uren gaat werken. Uit een enquête onder ondernemers in Amsterdam, als onderdeel van een onderzoek naar de effecten van het invoeren van 52 koopzondagen in de hoofdstad, blijkt dat vooral de grote winkels extra personeel hebben aangenomen vanwege de zondagsopenstelling³. Dit zijn ook de winkels die het meest van de mogelijkheid om op zondag open te gaan gebruik maken.

Bij de vorige wijziging van de winkeltijdenwet, een aanscherping van de toeristenbepaling in 2009, heeft het CPB onderzoek gedaan naar de economische gevolgen (door het aanscherpen van de regels zou het aantal gemeenten dat meer dan 12 koopzondagen toendertijd afnemen). Het CPB stelt onder andere:

Minder koopzondagen door een verandering in de WTW betekent dat het aantal openingsdagen daalt. Dit geeft minder werkgelegenheid per winkel en voor de detailhandel als geheel.⁴

Het CPB stelt dat de totale gevolgen van de aanscherping van de regels op de werkgelegenheid niet groot zal zijn. De mensen die hun baan in de winkels verliezen ten gevolge van de vermindering van de openingsdagen komen in andere sectoren weer aan het werk. Detailhandel Nederland heeft toendertijd kritiek geuit op de redenering van het CPB en stelde dat de gevolgen voor de werkgelegenheid vele malen groter zullen zijn met een geschat verlies van 24.000 banen.

De specifieke impact van de algehele zondagsopenstelling op de werkgelegenheid in de Utrechtse detailhandelssector laat zich lastig berekenen. Dit hangt nauw samen met het aantal winkels dat daadwerkelijk gebruik zal maken van de mogelijkheid tot zondagsopenstelling en of deze uren in de plaats komen van huidige openingsuren of extra zijn. Duidelijk is wel dat een verruiming van het aantal uren dat winkels geopend mogen zijn zal leiden tot extra uren dat winkelpersoneel aan het werk is. Uiteraard spelen daarnaast ook macro-economische ontwikkelingen en gedragsverandering van consumenten een rol bij de ontwikkeling van de werkgelegenheid binnen de detailhandelssector.

² Bron: *Provinciaal Arbeidsplaatsenregister* 2011

³ Bron: *Monitor Koopzondag*, Dienst Onderzoek en Statistiek, gemeente Amsterdam, 2011

⁴ Bron: *Economische gevolgen beoogde aanpassing Winkeltijdenwet* CPB; Bert Minne en Henry van der Wiel, 2009

– Omzet detailhandel

Consumenten die niet op zondag kunnen winkelen omdat de winkels zijn gesloten, zullen hun aankoopgedrag hierop aanpassen. Zij kunnen kiezen uit een aantal alternatieven:

Alternatief A: Kopen bij dezelfde winkel op andere dag dan de koopzondag of op een zondag dat de winkels wel geopend zijn.

Alternatief B: Aankopen van het product elders dan in de traditionele detailhandel, bijvoorbeeld online.

Alternatief C: Bij zelfde type winkel, maar in een gemeente met koopzondag.

Alternatief D: Het betreffende product niet kopen.

De specifieke effecten en de grootte van de impact van de genoemde alternatieven op de omzet in de detailhandel zijn nooit gemeten.

Voor het internetwinkelen vermindert op dit moment omzet van de fysieke detailhandel. In steden met meer dan 200.000 inwoners bedroeg het aandeel van internet als aankoopkanaal in de niet-dagelijkse sector in 2011 al 11,8%.⁵

Het Randstad koopstromenonderzoek 2011 laat zien dat de zaterdag de belangrijkste dag blijft voor consumenten om te gaan winkelen. Het aandeel van de koopzondag is in vergelijking met het vorige koopstromenonderzoek uit 2004 sterk gestegen.⁵ Deze verschuiving gaat met name ten koste van de zaterdag en de maandag.

Uit een onderzoek uit 2009 dat BRO heeft uitgevoerd in opdracht van een aantal gemeenten in Limburg blijkt dat ca. 34% van de uitgaven van Nederlanders op koopzondagen in Limburg kunnen worden bestempeld als extra uitgaven. Dit zijn bestedingen die anders niet zouden zijn gedaan, of die anders terecht zouden zijn gekomen in de horeca of bijvoorbeeld attractieparken. De overige 66% van de uitgaven kunnen worden gezien als verschuiving van uitgaven van de overige weekdays naar de zondag.⁶

Om de daadwerkelijke omzeteffecten in kaart te brengen hebben we gekeken naar evaluatierapporten van steden waar al 52 koopzondagen per jaar mogelijk zijn. Uit enquêtes die onderzoeksbureau E,til in opdracht van de Gemeente Roermond onder ondernemers en winkelpersoneel uitvoerde, bleek dat driekwart van de winkeliers gebruik maakt van de mogelijkheid om op zondag open te zijn. Met name filiaalhouders en franchisenemers zijn iedere zondag geopend. Een meerderheid van de winkels die sinds kort van de wekelijkse koopzondag gebruik maakt, ondervond een omzetstijging van 5 tot 10%. In veel gevallen was dit nog meer. Ook is gebleken dat hier, in tegenstelling tot wat blijkt uit onderzoek in de Randstad, een klein verschuivingeffect optreedt van de omzet van andere dagen naar de zondag. Minder dan een derde geeft aan dat zij de omzet op maandag tot en met zaterdag hebben zien afnemen door de koopzondag. Bij een grote meerderheid van de winkels is de totale weekomzet toegenomen.⁷

Onderzoek in Amsterdam onder 520 ondernemers naar de gevolgen van het invoeren van koopzondagen leert dat 46% van de ondernemers aangeeft dat de omzetten licht tot duidelijk zijn gestegen. De omzetstijging is het grootst bij grote winkels³.

Onderzoek onder winkeliers in Maastricht toont een overeenkomstig beeld. De koopzondag draagt voor 50% van de detailhandelaren in de onderzochte gemeenten in Limburg voor 10 tot 20% bij aan de totale weekomzet. Voor een kleinere groep ondernemers betekent de koopzondag zelfs een grotere toename van de weekomzet. Daarbij draait een merendeel van ondervraagde ondernemers een omzet die meer of gelijk is aan de gemaakte kosten. In de horecabranche in Maastricht heeft een koopzondag voor tweederde van de ondernemingen een positieve invloed op de omzet.⁸ Een deel van de omzetstijging in de

⁵ Bron: *Randstad Koopstromenonderzoek 2011*, I&O Research, november 2011

⁶ Bron: *Grenzeloos Winkelen 2009*, BRO, mei 2009

⁷ Bron: *Onderzoek Koopzondagen in maatschappelijk en economisch perspectief* Onderzoeksbureau E,til iov gemeente Roermond, 2011

⁸ Bron: *Evaluatie Koopzondagen 2009* Gemeente Maastricht 2009

onderzochte Limburgse grensgemeenten zal afkomstig zijn van Duitsers, die in eigen land op zondag niet of zeer beperkt kunnen winkelen.

Consumenten

Uit het landelijke consumentenonderzoek dat jaarlijks wordt uitgevoerd door Deloitte blijkt dat de animo voor het boodschappendoen op zondag de afgelopen jaren gestaag is toegenomen. Het percentage mensen dat principieel tegen koopzondagen is blijft stabiel op 17 procent⁹.

Bewoners

In opdracht van het AD-UN heeft TNS-NIPO in september 2012 onder bewoners van Utrecht onderzoek gedaan naar het draagvlak van het instellen van 52 koopzondagen voor alle winkels in Utrecht. Volgens de enquête is 61 procent van de ondervraagden vóór openstelling; 34 procent wil vasthouden aan de zondagsrust.¹⁰ Hierbij moet opgemerkt worden dat wij, ondanks herhaaldelijk verzoek, het onderzoek niet ter beschikking hebben gekregen.

Ondernemers

Uit vrijwel alle geraadpleegde onderzoeken naar het draagvlak van het invoeren van (al dan niet 52) koopzondagen bij andere Nederlandse gemeenten komt hetzelfde beeld naar voren. Onder kleine ondernemers is er (veel) minder draagvlak dan bij filiaalmanagers van ketenbedrijven. De laatste groep maakt dan ook meer gebruik van de mogelijkheden om op zondag open te gaan. In Amsterdam bijvoorbeeld maakt 56% van de grote winkels gebruik van de mogelijkheid tegenover 19% van de kleine winkeliers. Van de winkeliers die geen gebruik maken van zondagsopenstelling geeft een kwart als reden dat ze de zondag als rustdag willen behouden. 35% geeft aan dat ze zouden overwegen om open te gaan op zondag als de andere winkels in de straat/buurt dat ook zouden doen; zo niet dan is er te weinig loop in de straat en is het niet rendabel om de winkel te openen³.

Overigens oordeelt het merendeel van de winkeliers in Amsterdam, zowel degenen die geopend zijn op zondag als degenen die zijn gesloten, positief over de mogelijkheid om op zondag open te zijn. Ze vinden het vooral belangrijk dat ze zelf kunnen bepalen wanneer ze open zijn³. Dit geldt ook voor winkeliers in onder andere Zoetermeer, Maastricht, en Roermond. Naast het genereren van meer omzet en de klanten de mogelijkheid bieden op zondag te komen winkelen worden meer gezelligheid in de buurt en verbeterde veiligheid ervaren door winkeliers die op zondag geopend zijn.

Winkelpersoneel

De belangen van winkelpersoneel worden in eerste instantie behartigd in de arbeidstijdenwet. Artikel 5:6 stelt dat de werkgever de arbeid zodanig organiseert, dat de werknemer op zondag geen arbeid verricht tenzij hierover met een collectieve regeling of met de werknemer zelf afspraken over zijn gemaakt. In de CAO's maken bonden afspraken met de werkgevers. Hierin wordt nogmaals benadrukt dat niemand gedwongen mag worden te werken op zondag en dat bij vrijwillige arbeid op zondag een toeslag van veelal 100% van het uurloon geldt.

De CNV dienstenbond en FNV bondgenoten zijn tegen uitbreiding van het aantal koopzondagen. De angst bestaat dat winkeliers de bepalingen in de arbeidstijdenwet en de

⁹ Bron: *Consumentenonderzoek 2012*. Deloitte Branchegroep retail, september 2012

¹⁰ Bron: AD/UN, katern stad en regio, 22 september 2012

cao's zullen negeren en druk op hun personeel zullen uitoefenen om te gaan werken op zondag. Verder stelt het CNV in haar onderzoek van oktober 2012 dat in de 13 onderzochte gemeenten onderzoek onder winkelpersoneel ontbreekt. De overkoepelende detailhandelsorganisatie Detailhandel Nederland geeft in een reactie op het standpunt van de vakbonden aan dat in de cao's nadrukkelijk is afgesproken dat werken in de winkels op zondag geheel op vrijwillig basis zal geschieden.

Navraag bij het FNV leert dat er signalen worden ontvangen van leden die door hun leidinggevende worden gedwongen te werken op zondag. Informatie over specifieke gevallen en cijfers over het aantal meldingen kan of wil het FNV niet prijsgeven. Specifiek voor de supermarktenbranche hebben werkgevers- en werknemersorganisaties een meldpunt voor misstanden in het leven geroepen. Op dit moment zijn er op de website van het meldpunt van de commissie die toezicht houdt op de naleving van de cao's in de supermarkten geen uitspraken te vinden¹¹.

FNV, CNV en RMU hebben, na aanleiding van het invoeren van algehele zondagsopenstelling in Haarlem, zelf onderzoek gedaan naar de mening van het winkelpersoneel. In twee dagen hebben ze zoveel mogelijk winkels bezocht en winkelpersoneel gevraagd een online enquête in te vullen. De enquête is door 75 respondenten ingevuld. 71% van hen vond het geen goede zaak dat winkels in Haarlem alle zondagen open zijn.¹²

De bonden hebben aangegeven dat zij een onderzoek onder winkelpersoneel, zoals ze dat in Haarlem hebben gehouden, (vooralsnog) niet gaan herhalen in Utrecht.

Diverse bronnen^{3,13,16} bevestigen het beeld dat het vooral de kleinere zelfstandigen zijn die problemen met personeel hebben of verwachten. Gewezen wordt op de geringe animo bij personeelsleden om (ook) op zondag te werken. Positieve reacties op koopzondagen komen vooral uit het segment van de grotere filiaalzaken. Deze winkels maken veelal gebruik van jonge flexibele arbeidskrachten als scholieren en studenten, en hebben doorgaans geen problemen met beschikbaarheid van personeel voor de zondagopening.

In het algemeen lijkt er onder de bevolking voldoende bereidheid om op zondag te werken. Dat komt naar voren uit een in opdracht van de CNV Dienstenbond uitgevoerde (online) enquête onder de Nederlandse bevolking¹⁴. Van de respondenten (gewogen naar geslacht, leeftijd en regio) onder de 60 jaar is ongeveer 60% bereid op zondag te werken, waarvan driekwart alleen als daar een extra beloning tegenover staat. Ook in het onderzoek naar de koopzondagen in Roermond geeft het winkelpersoneel aan positief te zijn over de koopzondag. Vooral jongeren zijn blij met de mogelijkheid iets extra's te verdienen⁷.

Onderzoek zondagopenstelling levensmiddelenwinkels

Bij het draagvlakonderzoek dat de gemeente heeft gehouden bij het invoeren van de zondagsopenstelling voor de levensmiddelenbranche staat ruim tweederde van de Utrechters (70%) in het algemeen positief tegenover de zondagopenstelling van winkels in de levensmiddelenbranche. Van de Utrechters geeft bijvoorbeeld 67% aan het prettig te vinden om zeven dagen per week boodschappen te kunnen doen. Het aandeel Utrecht dat aangeeft uit principe tegen zondagopenstelling te zijn, is 17%.¹⁵

Ondernemers zijn over het algemeen minder positief over koopzondagen dan bewoners. Uit het draagvlakonderzoek naar de zondagsopenstelling voor levensmiddelenwinkels iets minder dan de helft, 48%, op voorhand voorstander was van zondagsopenstelling¹⁵.

¹¹ Bron: www.werkenindesupermarkt.nl, dd 20 november 2012

¹² Resultaten Werknemersonderzoek Koopzondagen Haarlem, FNV, CNV en RMU, april 2012

¹³ Bron: *Open op zondag: voor of tegen?* I&O Research, maart 2011.

¹⁴ Bron: *Zondagsbeleving* MWM: Bureau voor online onderzoek, 2009

¹⁵ Bron: *Zondagsopenstelling in de levensmiddelenbranche*. Bestuursinformatie gemeente Utrecht, 2011

Marokkaanse winkeliers waren meer dan gemiddeld voorstander; en over het algemeen zijn kleine zelfstandigen vaker tegen zondagsopenstelling dan filiaalbedrijven¹⁵.

Een indicatie voor de reactie van het personeel op de zondagopening kan worden ontleend aan de Utrechtse ondernemersenquête die is gehouden als onderdeel van het draagvlakonderzoek naar zondagsopenstelling van de levensmiddelenbranche. Aan de ondernemers is gevraagd of hun eventueel niet mee willen doen met de zondagopening ermee te maken heeft dat men op zondag geen personeel kan krijgen. Van de 342 Utrechtse winkeliers in de levensmiddelenbranche geeft 9% expliciet aan niet aan de zondagopening mee te willen doen vanwege (verwachte) problemen met de beschikbaarheid van personeel. De rond de 30 winkeliers hebben alle een zaak met minder dan 10 werkzame personen en behoren dan ook zeer overwegend tot de zelfstandige ondernemers. Van de zelfstandigen met minder dan 10 werkzame personen verwacht 13% onvoldoende personeel te hebben voor de koopzondagen¹⁶.

Leefbaarheid, veiligheid en openbare orde

Bij het invoeren van de algehele zondagsopenstelling voor de levensmiddelensector in Utrecht is, om de leefbaarheid en veiligheid in kaart te brengen, de mening van direct omwonenden van supermarkten die op dat moment al op zondag open waren (zondagswinkels) gevraagd. Aangetekend moet worden dat eventuele zondagsopenstelling van alle winkels van een andere orde is dan de zondagsopenstelling van levensmiddelenwinkels.

Aan omwonenden van veertien supermarkten (van de 16 supermarkten die momenteel op zondag open zijn, zullen er twee op korte termijn sluiten) is gevraagd of zij op zondag overlast ondervinden van de nabijgelegen supermarkt. Dit is gedaan aan de hand van een online enquête. In een straal van 100 meter rond de supermarkten zijn alle huishoudens geselecteerd. Bij een aantal supermarkten waar meer dan 200 huishoudens wonen, is een steekproef getrokken. Dit resulteerde in een totale steekproef van 2.000 huishoudens. In totaal hebben 679 respondenten meegewerkt aan het onderzoek¹⁵.

Meer dan tweederde (69%) ervaart geen overlast van de openstelling op zondag. Eén op de drie omwonenden (31%) geeft aan soms (15%) of iedere zondag (16%) overlast te ervaren. Om een vergelijking te kunnen maken tussen de ervaren overlast op zondag en op andere dagen is bewoners gevraagd naar de mate van overlast op andere dagen (maandag tot en met zaterdag).

Meer dan tweederde (70%) van de omwonenden geeft aan geen overlast te ervaren op andere dagen (maandag tot en met zaterdag). Verkeersoverlast en rommel op straat zijn grootste bronnen van overlast. Voor de 31% omwonenden die aangeven overlast te ervaren op zondag, vormt verkeersoverlast het grootste probleem. Op de tweede plaats overlast van de rommel op straat. Aan bewoners die op zondag overlast ervaren van de supermarkt in de buurt is vervolgens gevraagd hoe zij de overlast op zondag ervaren in vergelijking tot de overlast op de andere dagen van de week. Voor bijna de helft van hen is de overlast op zondag erger dan op de andere weekdays (46%).

Volgens de politie heeft de zondagsopenstelling van supermarkten en andere winkels in de levensmiddelenbranche tot op heden niet geleid tot een zichtbare toename van meldingen aangaande openbare orde en overlast en dit is ook niet de verwachting. Navraag bij de verschillende wijkbureau's laat zien dat de huidige zondagsopenstelling niet heeft geleid tot veel klachten. Er zijn twee klachten bekend, deze hebben betrekking op laden – en lossen, waarvan een klacht niet zondagspecifiek is. De klacht die wel zondagspecifiek is, is middels maatwerkafspraken over laad- en lostijden verholpen.

Aan de Dienst Stadswerken is gevraagd naar hun mogelijkheden voor het schoonmaken en onderhouden van de openbare ruimte. In het algemeen stellen zij dat er een maatschappelijke beweging is naar concentratie van activiteiten in het 2^e deel van de week (vrijdag, zaterdag en zondag). Bij de huidige bedrijfsvoering echter is een bedrag van €

¹⁶ Bron: *Zondagopenstelling en winkelpersoneel* Bestuursinformatie gemeente Utrecht, augustus 2011

75.000 extra nodig, als het aantal koopzondagen wordt uitgebreid en op deze zondagen ook schoongemaakt moet worden.

Bijlage 1. Onderbouwing motivatie toepassen toeristisch regime.

In het onderzoek van het Centraal Plan Bureau (CPB) 'Economische gevolgen beoogde aanpassing Winkeltijdenwet 2009' dat is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, worden criteria aangereikt op grond waarvan een gemeente succesvol kan aantonen een toeristisch regime te voeren⁴.

In het onderzoek wordt gesteld dat een belangrijk criterium is te worden vermeld in een reisgids als 'Lonely Planet': 'Als een gemeente in deze gids wordt genoemd, dan kan deze gemeente waarschijnlijk met succes verdedigen dat het bezoek met een ander primair doel komt dan om te winkelen, zodat de wettelijke drempel van substantieel wordt overschreden. Utrecht wordt genoemd in 'Lonely Planet'; in de 2012 editie zelfs als een van de 10 meest onderbelichte locaties en steden ter wereld.

Het Autonoom Vakantie Onderzoek meet elk jaar hoeveel Nederlanders een toeristisch dagbezoek brengen aan Utrecht. Uit dit onderzoek blijkt dat Utrecht een zeer populair bezoekdoel is. Elke jaar behoort Utrecht tot de vier meest bezochte steden van Nederland. In 2010 ontving de stad 6 miljoen bezoekers (bron: nbtc-nipo research maart 2011 & CBS Statline cijfers, april 2010). Utrecht wordt genoemd in de Lonely Planet, met als grootste attracties de Domtoren en het Spoorwegmuseum. Daarnaast trekken musea als bijvoorbeeld het Catharijneconvent, het Dick Bruna Huis en het Museum Van Speelklok tot Pierement zelfstandig veel bezoekers (zie schematisch overzicht hieronder). Op basis van de bijbehorende bezoekerscijfers bestaat er geen twijfel dat er in Utrecht sprake is van voldoende autonoom en substantieel toerisme om aan de eisen die worden gesteld met betrekking tot het toeristisch regime te voldoen.

Domkerk	245.000
Vrijmarkt	250.000
Bioscopen totaal	917.000
Centraal Museum	123.000
Culturele zondag (11x)	245.000 (tot)
Tivoli Theater	290.0000
Museum Van Speelklok tot Pierement	96.000
Nederlands Filmfestival	145.000
Stadsschouwburg	240.000
Catharijneconvent	81.000
De Parade	75.000
Muziekcentrum Vredenburg	208.000
Domtoren	55.000
Holland Festival Oude Muziek	40.000
Vrede van Utrecht	23.000
TOTAAL	3.033.000 bezoekers.

Een rechterlijke uitspraak heeft bevestigd dat als één of meerdere gebieden van de gemeente bekend staan als toeristische trekpleister, de gehele gemeente mag worden aangewezen als toeristisch gebied (Rotterdam-Alexandrium). Op grond van bovengenoemde motivatie kan de totale gemeente worden aangewezen als toeristisch gebied.

Dagtochten naar de stad Utrecht leverden jaarlijks tussen de EUR 375 miljoen tot EUR 425 miljoen (tussen 2005 en 2009) op aan private bestedingen. De werkgelegenheid die het toerisme de stad direct oplevert ligt tussen de 3.600 en 4.000 voltijdbanen (tussen 2005 en 2009). De directe toegevoegde waarde ligt tussen de EUR 150 en EUR 200 miljoen. Dit blijkt uit de Monitor Toerisme en Recreatie, Utrecht 2010. In de eerste helft van 2011 steeg het aantal overnachtingen in de stad met bijna 20% en het aantal hotelgasten steeg met 13% (t.o.v. landelijk gemiddelde van 5%) (CBS 2011). De VVV telde in het eerste half jaar van 2011 bijna 25% meer toeristen in hun winkel. Het totale toerisme in de stad Utrecht is verantwoordelijk voor ca. één op de veertien banen in de stad.